

РЕЦЕНЗИЯ

за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“

Рецензент: доц. д-р Надежда Георгиева Благоева, член на научно жури съгласно заповед № 214/10.03.2026, научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“, Аграрен университет Пловдив

Автор на дисертационния труд: Николай Василев Тодоров, докторант към катедра „Финанси и кредит“, СА „Д. А. Ценов“ Свищов

научни ръководители: доц. д-р Ангел Ангелов (2021-2022), проф. д-р Андрей Захариев (2022-2024), проф. д-р Стефан Симеонов (2025-2026)

Тема на дисертационния труд: „ФИНАНСОВИ АСПЕКТИ НА ПРЕХОДА КЪМ КРЪГОВА ИКОНОМИКА“

I. Общо представяне на дисертационния труд

Николай Василев Тодоров е зачислен като докторант към катедра „Финанси и кредит“, факултет Финанси при СА „Д. А. Ценов“ Свищов през 2022 год. Своята магистърска степен той завършва в специалност „Мениджмънт в селското стопанство“ към СА „Д. А. Ценов“ Свищов. Трудовият му стаж е свързан със заемане на различни позиции, всяка една от които има съвсем конкретно отношение към тематиката на разработения от него дисертационен труд. Сред тях се открояват такива като ръководител проекти/експерт „Кръгова икономика“, общински съветник, данъчен инспектор в НАП Ловеч и др. Това му дава възможност да открие някои значими проблеми за българската действителност в процеса на прехода към кръгова икономика в България.

Представеният за рецензиране дисертационен труд е в значителен обем от общо 393 страници, от които 370 са основен текст. Те са разпределени в една класическа структура, която включва увод, три глави, заключение, използвана литература и приложения. За онагледяване и доказване твърденията на настоящото изследване са използвани 31 фигури, 40 таблици. Трите глави са тясно свързани и следват в логична последователност. Наблюдава се известен превес на втора глава и най-вече трета глава, която остава най-дългата. При разработване на дисертационния труд са проучени и изследвани сериозен набор от литературни източници, наброяващи общо 169 броя. Част

от тях са на български, а друга са на английски език и обхващат редица най-съвременни изследвания в областта на кръговата икономика. Всички посочени източници са добросъвестно цитирани, като са спазени изискванията на APA стила. Проученият брой литературни източници е атестат, че авторът е задълбочено запознат с това, което вече е станало достояние на академичната общност. Доказателствен материал от своето изследване той представя в три отделни приложения.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

Подбраната от докторанта и неговите научни ръководители тематика се отличава с изключителна **актуалност и значимост** както в теоретичен, но най-вече в практико-приложен аспект. Преходът към кръгова икономика се утвърждава като един от ключовите приоритети на съвременната икономическа политика както на европейско, така и на национално ниво, като поставя нови изисквания пред управлението на финансовите ресурси, инвестиционните процеси и механизмите за устойчиво развитие. В условията на нарастващ ресурсен дефицит, засилени екологични предизвикателства и необходимост от трансформация на традиционния линеен икономически модел, финансовите аспекти на кръговата икономика придобиват все по-голямо значение. Именно финансовите механизми като инвестиции, публични разходи, данъчни стимули и инструменти за финансиране, се явяват ключов фактор за реализиране на този преход. Това предполага необходимостта от задълбочени научни изследвания, които да анализират ефективността на съществуващите финансови инструменти и да предложат нови, по-устойчиви и адаптивни решения.

Същевременно динамиката на икономическата среда, регулаторните промени, свързани с европейските политики за устойчиво развитие, както и нарастващата роля на ESG факторите, допълнително засилват необходимостта от систематичен научен анализ на взаимодействието между финансовата система и принципите на кръговата икономика. В този смисъл настоящият дисертационен труд се вписва напълно в съвременните научни търсения, като адресира важни и все още недостатъчно изследвани аспекти на финансовото обезпечаване на прехода към по-устойчив икономически модел. Избраната проблематика е не само актуална, но и с подчертан интердисциплинарен характер, като обединява знания от областта на публичните финанси, инвестиционния анализ, екоикономика и икономическата политика. Това допринася за разширяване на теоретичните постановки и създава предпоставки за разработване на практически приложими решения в контекста на устойчивото икономическо развитие.

Уводната част акуратно дефинира целта, обекта и предмета на изследване, тезата, която ще бъде в последствие аргументирана, задачите, методите и ограничителните за изследването условия. **Целта** на дисертационния труд е да се изследва развитието на концепциите за кръгова икономика, като се разкрият приложими за националната ни икономика кръгови модели и внедрими аспекти от световната и европейска нормативна и административна уредби. **Обект** на анализ е процесът на прилагане принципите на кръговата икономика в системата на местното управление в Република България, разглеждан в контекста на публичните политики за устойчиво развитие, управление на ресурсите и подобряване качеството на жизнената среда. **Предмет** на изследването са икономическите, социалните, институционалните и нормативните механизми, чрез които принципите на кръговата икономика могат да бъдат приложени и институционализирани на общинско равнище. **Изследователската теза**, която защитава с изследването си докторантът е, че въвеждането на кръгови икономически способности за постигане на балансирана, ресурсоспестяваща и нисковъглеродна икономика на общинско ниво е не само приложимо, но и полезно от екологична и социална гледна точка. За аргументирането ѝ авторът си поставя шест изследователски задачи. В хода на тяхното решаване той прилага **методи** като сравнителен анализ, индукция и дедукция, анализ разходи–ползи, комбинация от качествени и количествени подходи. Освен това той е реализирал анкетно проучване сред 103 респондента, резултатите от което акуратно е анализирал в последствие и онагледил със съответните графични средства. Емпиричното си изследване авторът и обосновал на примера на община Троян, където той идентифицира сериозни проблеми, решаването на които той се стреми да постигне в разработката си. **Първа глава** е посветена на теоретико-нормативна рамка на кръговата икономика. Последователно е осъществен исторически анализ на възникването и развитието на нейната концепцията, разгледани са връзките ѝ с икономиката на ефективността и устойчивото развитие, анализирана е европейската и националната нормативна рамка, идентифицирани са институционални и управленски дефицити. **Втора глава** е посветена на международния опит, социалните измерения и интегративните модели. По същество тя е аналитичен мост между теоретичната рамка и приложната част. Тук вниманието е насочено към изследване опита на Япония в процеса на преход към кръгова икономика, анализ на социалните измерения на кръговата икономика, разглеждане на концепцията за Общество 5.0 и разработване на модела за кръгово градско земеделие. Приложното ядро на дисертационния труд е дадено в **трета глава**. В нея е формулиран конкретен финансов модел, който се тества чрез прилагане

на анализ разходи-ползи, разработен при различни сценарии - консервативен, реалистичен и амбициозен, анализирана е чувствителността спрямо различни дисконтови проценти, фиксирани на нива съответно 3%, 4% и 5%. **Значим интерес** тук представлява предложената от автора **нова методика за определяне на ТБО в РБ**, която към настоящия момент има твърде неадекватна основа за определяне, която не е подчинена на изискванията на принципа замърсителят плаща. В **заключението** си докторантът откроява и систематизира постигнатите резултати, като последователно са обобщени основните изводи и препоръки. Авторът аргументирано и убедително защитава формулираната в началото научна хипотеза и отделните ѝ подхипотези, като ясно заявява и отстоява своята изследователска позиция. Тя е изградена на основата на задълбочен анализ на значителен брой литературни източници, което свидетелства за добро познаване на научните постижения в съответната област. Положително впечатление прави фактът, че изводи са формулирани не само в заключението, но и в края на всяка отделна част и глава, което значително допринася за по-добрата структурираност, логическа последователност и възприемаемост на изложението. Те са допълнително подкрепени от много добра визуализация на научния труд чрез богат и добре подбран илюстративен материал, включващ разнообразни фигури и таблици. Използваният понятиен апарат и стил на изложение са на необходимото академично ниво и демонстрират сериозна предварителна подготовка, както и демонстрираното задълбочено познаване на разглежданата практическа проблематика от страна на докторанта.

Тук следва необходимостта да се отбележи че авторът е можел да прецизира обема на своята разработка, за да засили фокуса си на изследване. **Значим атестат** за работата на докторанта е, че част от разработените в изследването модели и анализи са намерили вече реална институционална и нормативна реализация чрез приети изменения и допълнения в подзаконови нормативни актове на Община Троян, свързани с управлението на отпадъците, развитието на зелената система и управлението на общинските горски територии.

Сентенцията на своя труд авторът излага в своя автореферат, където последователно и с необходимата лекота систематизира основните моменти от своя труд. Той е разработен в обем от 39 страници. Изготвен в пълно съответствие с утвърдените изисквания за неговото структуриране, като включва всички задължителни компоненти. В него последователно са представени актуалността на темата, обектът и предметът на изследване, формулираната изследователска теза, целта и поставените

задачи, използваната методология, структурата на разработката, справка за научните и научно-приложните приноси, списък на публикациите, както и декларация за оригиналност.

Положително впечатление прави, че докторантът самостоятелно очертава и насоки за бъдещи изследвания, което свидетелства за наличието на изследователска зрялост и способност да надгражда постигнатите резултати извън рамките на настоящия труд. Това показва, че авторът притежава необходимите знания и компетентности не само да реализира изследването, но и да го развива в перспектива. Приемам посочените научни и научно-приложни приносни моменти и считам, че те са напълно обосновани и в пълно съответствие със съдържанието на дисертационния труд.

По тематиката на настоящето изследване авторът е публикувал общо 4 бр. научни статии и 3 бр. научни доклади. Във всички той е единствен автор, което формира общо 80 т., което е повече от изисквания по закон минимум от 30 т. Докторантът е взел участие на три научни конференции. Посочените публикации са тясно обвързани с предмета на дисертационния труд и отразяват ключови части от него. Те свидетелстват не само, че изследванията на автора са набрали обществена популярност, но и че те вече са били подложени на критичен анализ и оценка. Освен това една значима част от резултатите на дисертационния труд са нормативно валидирани чрез приети изменения и допълнения в подзаконови нормативни актове на община Троян, което подчертава високата научно-приложна стойност на изследването.

Приложена и декларация за оригиналност на научния труд, от където е видно, че той е автентичен и представлява собствена научна продукция.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

Настоящата разработка представлява един изцяло завършен научен труд, в който последователно се постига поставената в началото цел на изследване, като се отстоява твърдо авторската теза. Дефинирани са няколко приноса, групирани в двете категории - научно-теоретични и научно-приложни, които изцяло приемам, тъй като са изцяло лично дело и постижения на докторанта. На първо място следва да се отбележи дадената авторова дефиниция и аргументирана собствена интерпретация на кръговата икономика като интегриран социално-икономически модел за устойчиво развитие на съвременния български град, който надхвърля традиционното ѝ разглеждане като екологична или ресурсна политика. Също в категорията на научните приноси се отнася и извършеният теоретичен и нормативен анализ на развитието на концепцията за кръгова икономика,

който позволява да се идентифицират ключови проблемни области, възпрепятстващи нейното устойчиво прилагане. На тази основа е аргументирана необходимостта от перманентен и многоаспектен анализ, включващ политически, икономически, нормативни и социални измерения, като условие за устойчиво развитие на кръговите модели на общинско ниво. Освен това е развита аналитична рамка за изследване на социалните измерения на кръговата икономика и тяхната връзка с концепцията за Общество 5.0. Разработена е концепцията за кръгово градско земеделие като интегративен модел, който свързва управление на биоотпадъците, развитие на зелената система, социално включване и локално производство. В заключение е обогатена методологията за изследване на кръговата икономика на местно равнище чрез комбиниране на качествени и количествени методи.

Към научно-приложните приноси на дисертационния труд могат да се отнесат на първо място разработената нова методика за определяне на такса битови отпадъци, съобразена с принципите на кръговата икономика и принципа „замърсителят плаща“. Освен това е осъществена емпирична проверка на разработената методика в конкретен общински контекст чрез прилагане на анализ разходи-ползи, сценарен анализ и анализ на чувствителността спрямо различни дисконтови проценти. Съществен принос на автора е, че неговите модели са вече нормативно валидирани в различни изменения и допълнения в подзаконови нормативни актове на Община Троян в областта на управлението на отпадъците, опазването и развитието на зелената система и управлението на общинските горски територии.

Считам, че посочените от докторанта приноси са лично негово дело, те са напълно обосновани и последователно аргументирани в хода на настоящото изследване.

IV. Въпроси по дисертационния труд.

Считам, че представеният дисертационен труд на тема „Финансови аспекти на прехода към кръгова икономика“, разработен в резултат на съвместната работа между докторанта и неговите научни ръководители, представлява задълбочено, актуално и с подчертана практическа насоченост научно изследване, фокусирано върху съществен аспект от процеса на прехода към кръгова икономика. Следва да се отбележи, че авторът е разработил дисертацията си в съответствие с утвърдените академични стандарти и изискванията за придобиване на образователната и научна степен „доктор“. Изследването се отличава с добра теоретична обоснованост, адекватно подбран и коректно приложен методологичен инструментариум, както и с ясно дефинирани цели,

задачи и изводи. Разглежданият научен проблем е анализиран задълбочено и систематично, като са постигнати съществени резултати както с научен, така и с научно-приложен характер. Докторантът демонстрира способност за самостоятелна научноизследователска дейност, умения за анализ и интерпретация на емпирични данни, както и за формулиране на аргументирани изводи и препоръки. Всичко това ми дава основание да направя извод, че докторантът Николай Тодоров е разработил своя дисертационен труд с необходимата компетентност и дълбочина на научните познания. В този смисъл нямам съществени критични бележки, а бих отправила по-скоро следния въпрос:

1. Как оценяте реалната възможност за промяна данъчната основа при определяне на ТБО в Република България по предложената от Вас методика, какви са предизвикателствата и трудностите, които очаквате да срещнете в процеса на нейното практическо приложение?

V. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение.

В заключение считам, че представеният за разглеждане дисертационен труд на тема „**Финансови аспекти на прехода към кръгова икономика**“ представлява самостоятелно, цялостно и задълбочено научно изследване по изключително актуална и значима за теорията и практиката съвременна проблематика. Разработката се отличава с ясна логическа структура, добра теоретична обосновааност и убедителна връзка между теоретичните постановки и емпиричния анализ. Поставената в началото цел е постигната, а формулираната изследователска теза е аргументирано защитена в хода на изследването. Постигнатите резултати имат както научен, така и научно-приложен характер, като допринасят за разширяване на съществуващите знания в областта на финансовите механизми, свързани с прехода към кръгова икономика, както и за усъвършенстване на практическите подходи при тяхното прилагане. Дисертационният труд демонстрира много добро познаване на разглежданата проблематика, способност за самостоятелна научноизследователска дейност и умения за анализ и интерпретация на емпирични данни. Налице е ясно изразена авторова позиция, подкрепена с аргументи и логически издържани изводи, което свидетелства за изследователска зрялост и формирани научни компетентности.

На основание на гореизложеното давам своята категорично положителна оценка на дисертационния труд и с пълна убеденост гласувам **ЗА** присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на **Николай Василев Тодоров** в област на

висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“.

Дата: 2.04.2026

Рецензент: (.....)

доц. д-р Надежда Благоева